

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙ В СУЧАСНІЙ БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ

Матвійчук Н.М., Бурлачук Н.Ю., Гарбар Ж.В.

Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

У статті проведено дослідження сучасних тенденцій розвитку банківських інновацій. Визначено особливості інноваційного процесу у банках України. Проведено аналіз зарубіжної практики інноваційної банківської діяльності. Розроблено стратегію розвитку ринку фінансових послуг в Україні. Проведено аналіз проблем банківських інновацій перспектив їх розвитку в Україні.

Ключові слова: банківські інновації, інноваційна діяльність, банківська система, банківські послуги, технології.

Постановка проблеми. Впровадження наукових досягнень і винаходів в організацію банківського обслуговування забезпечує постійне поліпшення банківських продуктів та застосування технологій обслуговування споживачів. Саме тому дослідження проблем, пов'язаних з інноваційною діяльністю вітчизняних банків, є надзвичайно актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню банківських інновацій, та, зокрема, інноваційних банківських послуг, приділяється велика увага. Серед вітчизняних авторів можна виділити праці О. Васюренка, А. Єпіфанова, А. Переседи, С. Єгоричевої; у працях російських учених О. Лаврушина, Н. Валенцевої, І. Балабанова, П. Семикова, Є. Золотова широко висвітлюються проблеми банківських нововведень; серед зарубіжних авторів вагомий внесок у розробку цієї проблеми внесли М. Бітнер, Н. Вудкок, Я. Гордон, Ж. Ламбен, М. Стоун та інші.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Зростання валютних ризиків для українських банків внаслідок наявності короткої відкритої валютної позиції та високого рівня доларизації є потенційною загрозою стійкості банківської системи. Викривлення окремими банками статистичної звітності ускладнюють можливості оцінки реальних масштабів кредитування банками пов'язаних осіб. 2014 рік довів, що фінансово-банківську кризу не можна подолати в межах діючого законодавства. Україні потрібне оновлене правове поле, яке уможливить вирішення існуючих проблем [9]. Незважаючи на труднощі, сьогодні більшість комерційних банків продовжують працювати на перспективу. Вони прагнуть бути інноваційнішими та мобільнішими.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є визначення особливостей банківських інновацій, аналіз проблем та перспектив їх розвитку в Україні.

Виклад основного матеріалу. Сучасний етап розвитку банківської системи насичений різними фінансовими продуктами і послугами, тому, звичайно, присутня інтенсивна конкуренція між кредитними організаціями. В таких умовах істотну перевагу отримують ті організації, які здатні розробляти і впроваджувати нові технології, модернізувати продуктивний ряд, розробляти альтернативні канали обслуговування клієнтів, тобто проводити інноваційний процес.

Серед вчених не має єдиної думки щодо визначення поняття інновація. Так, за визначенням П. Друкера «інновація є особливим інструментом підприємців, засобом, за допомогою якого вони використовують зміни як шанс реалізувати новий вид бізнесу чи послуг» [3, с. 23]. У даному визначенні інновація розглядається лише в сучасних умовах,

коли створення та реалізація інновацій і творчих ідей стали окремим напрямком бізнесу.

Класичним вважається визначення Б. Санто, згідно якого «інновація є суспільним, технічним, економічним процесом, через який практичне використання ідей та винаходів веде до створення кращих за своїми якістьми виробів, технологій та, у випадку, якщо інновація орієнтується на економічну вигоду, на прибуток, її поява на ринку може принести додану вартість» [6, с. 18]. Такий підхід розглядає інновацію лише як процес. Слід погодитись з А. Охлопковим, що інновація поєднує два аспекти: зародження новаторської ідеї та процес її впровадження в життя [5].

Банківська інновація має свої особливості. На думку І. Т. Балабанова, «банківська інновація – це реалізований у формі нового банківського продукту чи операції кінцевий продукт інноваційної діяльності» [7, с. 206]. Таке трактування вузьке і не охоплює напрямок вдосконалення технологій. Враховуючи той факт, що на ринку представлений широкий спектр банківських послуг та продуктів, більшої уваги потребують саме технології, які використовуються банками для надання послуг. Їх безпечність, надійність, швидкість є запорукою ефективною діяльності банку.

О. І. Лаврушин визначає банківську інновацію як «синтетичне поняття про діяльність банку в сфері інноваційних технологій, направлена на отримання додаткових доходів в процесі створення сприятливих умов формування і розміщення ресурсного потенціалу за допомогою нововведень, які сприяють клієнтам в отриманні прибутку» [8, с. 468]. Дане визначення охоплює обидва напрямки інновацій (банківські продукти та послуги і технології), але занадто абстрактне. Як видно з рис. 1, банківська інновація починається з зародження ідеї.

Стабільна банківська система, що динамічно розвивається – неодмінна передумова стійкого економічного зростання. Банки – надійна й непорушна система система, на якій повинна триматися економіка будь-якої країни. Природно, що мова йде не про «банки-п'ятихвилинки», основна мета яких – зібрати гроші з вкладників.

На даному етапі розвитку суспільства система Інтернет-банкінгу вже не є новацією та користується широким попитом серед споживачів банківських послуг [2, с. 17].

Аналіз зарубіжної практики інноваційної банківської діяльності свідчить про дедалі частіше інвестування банками коштів у сучасні технології, в тому числі мобільний та онлайн-банкінг, аби відповідати зростаючим потребам клієнтів.

За результатами дослідження чиказької організації ВАІ, яка займається наданням фінансових сервісів, а також консолідацією інформації, необхідної для впровадження інновацій у банківській

сфері було виявлено, що 95% з 400 опитуваних респондентів відзначило, що клієнти банку можуть перевіряти баланс свого рахунку за допомогою мобільного телефону. Протягом найближчих років 34% опитуваних американських банкірів готові впровадити р2р платежі, 25% – можливість віддаленого переказу балансу між рахунками різних банків, ще 25% – послугу відкриття рахунку через мобільні додатки. Крім мобільних сервісів, банки мають наміри активніше просувати свої послуги у мережі Інтернет. Понад 80% опитуваних заявило, що вже використовують соціальні мережі для зв'язку з клієнтами, інтерактивного спілкування і реклами своїх послуг [10].

У світовій банківській практиці зараз відбуваються наступні інноваційні зміни [1, с. 23]:

- «багатоканальна діяльність» при поєднанні нових і традиційних технологій і інструментів: самообслуговування, дистанційного обслуговування, використання Інтернету, індивідуальні консультації, телефонні центри;

- віртуальні банківські і фінансові технології: управління банківським рахунком, готівкові розрахунки, електронний підпис, укладення договорів, фінансові організації (біржі, банки);

- розосередження і організаційне розділення банку на три елементи: поширення послуг, виробнича частина і портфельний банк, оптимізація банківської мережі: сегментація, зміни у філіях і філіальній мережі;

- комплексне використання нових інформаційних і комунікаційних технологій для електронного і змішаного (традиційного і нового) маркетингу (клієнт сам вибирає форму обслуговування);

- нові банківські продукти (послуги) на базі нових технологій, нові автомати самообслуговування (моно- і багатфункціональні, інформаційні).

Наразі інноваційні банківські технології вже не вважаються прерогативою лише високорозвинених економік. Так, в Саудівській Аравії недавно була впроваджена нова розрахункова система, що діє в режимі реального часу, крім того, в цій країні стартовав найбільший в регіоні Персидської затоки проект клірингової системи чекових трансакцій. Віднині платіжний цикл, на повне завершення якого в більшості країн світу зазвичай потрібно декілька днів, в Саудівській Аравії вимагає лише близько 30 хвилин.

Австралійський Bank of Queensland перевів свої банкомати на систему, засновану на операційній системі Windows, яка дає фінансовому інституту можливість використовувати банкомат ще і як маркетинговий інструмент. Наприклад, власникам карток інших банків ATM Bank of Queensland може запропонувати нижчу процентну ставку по новій кредитній картці банку. За допомогою банкомату можна також відновити водійські права, поповнити рахунок на мобільному телефоні і так далі – аж до покупки цінних паперів.

Для запобігання випадкам шахрайства, а також з метою спрощення і прискорення процесу обробки чеків Union National Bank (UNB), один з лідерів ринку фінансових послуг ОАЕ, першим з фінансових інститутів даного регіону ввів інноваційну систему автоматичної перевірки підпису [4, с. 21].

Банківська система України нині перебуває на етапі розвитку. Вона повільно,

та все ж впроваджує в свою діяльність інноваційні продукти. Яскравим прикладом цього є найбільший за розмірами активів український приватний комерційний банк і лідер роздрібно-банківського ринку України – ПриватБанк. На сьогодні ПриватБанк є лідером з впровадження інновацій в Україні. Інноваційна політика банку орієнтована на впровадження на усеукраїнському ринку принципово нових, провідних банківських послуг, які надають клієнтам нові та спрощені можливості управління своїми фінансами. Безконтактний Android-банкомат – перший у світі банкомат без екрану і клавіатури, який дозволяє отримувати готівку за допомогою мобільного телефону, за допомогою мобільного NFC-гаманця можна здійснювати безконтактні платежі з будь-якого банківського рахунку або картки чи смартфона без стікерів чи secure-елементів. У числі технологій, що було впроваджено ПриватБанком уперше в історії – SMS-банкінг (1999 рік), OTP-паролі через SMS (2000 рік), Р2Р-перекази між картками (2003 рік), «Електронна решта» (2009 рік), «Онлайн-інкасація» (2010 рік) та інші.

Якщо і надалі тримати такий курс, то українські банківські установи зможуть стати конкурентоспроможними на міжнародному ринку банківських послуг, значно покращать якість та швидкість надання послуг, кожна послуга буде диференціюватися відповідно до потреб клієнта, що матиме тільки позитивний вплив як для банківської системи, так і для країни в цілому. Процес оновлення застосовуваних технологій у банках має стати константою і ключовим фактором еволюції вітчизняного банкінгу, так само як каталізаторами інноваційних процесів – виключно потреби клієнтів фінансово сучасних банківських сервісів.

В перспективі синтез нових і традиційних технологій проведення банківських операцій формуватиметься на основі методологічної і структурно-технологічної перебудови роботи head-, front- і back-офісів банку, яка передбачатиме чіткий розподіл повноважень і функцій. При цьому новітньою має бути і управлінська технологія, що у комплексі дозволить побудувати у банку таку інноваційну культуру, котра допоможе залучити командний пошук шляхів для вирішення завдань будь-якої складності за принципом question storming (пошук

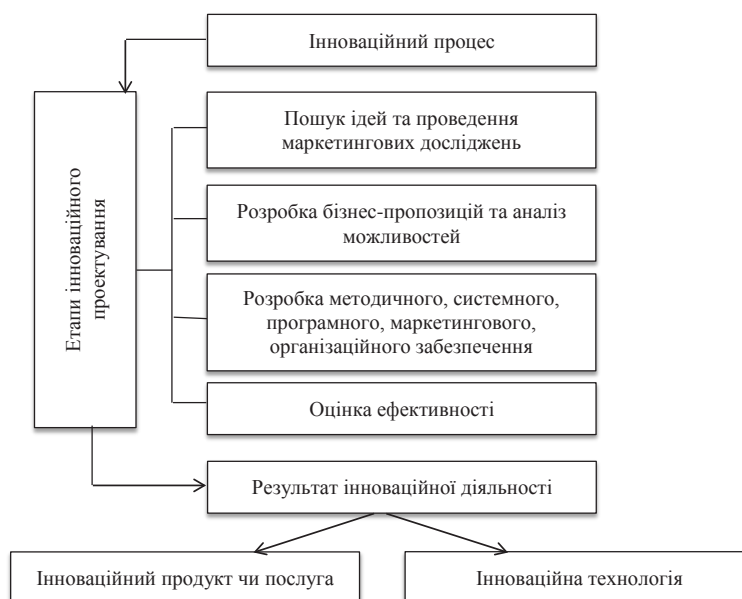

Рис. 1. Процес створення та реалізації банківської інновації
Джерело: розроблено авторами

правильно поставлених запитань) на відміну від brain storming (пошук правильних відповідей). Інноваційність корпоративної культури, яка має на меті сприйнятливість співробітників до нових ідей, їх готовність і здатність підтримувати та реалізовувати нововведення, зніщує і нову методику підготовки і перепідготовки банківського персоналу та новітні банківські професії: HR-фахівець, тренд-вотчер, seo-оптимізатор, контент-редактор, колектор, консультант-аналітик, бренд-менеджер, спеціаліст з активного продажу банківських послуг тощо.

Висновки і пропозиції. В інноваційній політиці останнім часом зростає роль держави. Актуальність державної підтримки інноваційної політики на ринку банківських послуг потребує першим кроком у цьому напрямку розробку стратегії розвитку банківської системи на перспективу як складового елемента розвитку фінансового ринку загалом. Саме тому доцільно на рівні Верховної Ради з участю

уряду, НБУ, банківських асоціацій та регулюючих органів розробити стратегію розвитку ринку фінансових послуг, у якій передбачити:

- основні інноваційні напрямки розвитку ринку банківських послуг і методи їх підтримки;
- розвиток і запровадження перспективних технологій обслуговування клієнтів, обробки та передачі інформації;
- взаємодію різних сегментів ринку фінансових послуг;
- розвиток системи регулювання і нагляду ринку фінансових послуг як єдиного цілого, а не окремих його сегментів.

Розробка і впровадження такої стратегічної програми дозволить розвинути в Україні цілком конкурентоспроможний ринок фінансових послуг і його найбільшу складову – ринок банківських послуг, що слугуватиме стимулом і каталізатором інноваційного розвитку економіки загалом.

Список літератури:

1. Вікулов В. С. // Типологія банківських інновацій // Фінансовий менеджмент. – 2011. – № 6.
2. Деменков М. С. Інтернет-платежі в сучасній банківській сфері / М. С. Деменков // Економіка, фінанси, право. – 2009. – № 8.
3. Друкер П. Бизнес и инновации / Пер. с англ. – М.: ИД «Вильямс». – 2009. – 432 с.
4. Лакоснік Є. // Банківські інновації на ринках, що розвиваються // Банківська практика за кордоном. – 2011. – № 7.
5. Охлопков А. В. Банковские инновации и особенности их реализации в современном банковском секторе // Инициативы XXI века. – № 1-2. – 2011. – [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.ini21.ru>
6. Санто Б. Инновация как средство экономического развития / Пер. с венг. – М.: Прогресс. – 2013. – 296 с.
7. Банки и банковское дело / Под ред. д.э.н., проф. И. Т. Балабанова. – СПб: Питер. – 2013. – 256 с.
8. Банковский менеджмент. Учебник / Под ред. д.э.н., проф. О. И. Лаврушина. 3-е изд., перераб. и доп. – М.: КноРус. – 2009. – 560 с.
9. Банківська система 2015: виклики та перспективи. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/id=14741673>
10. Чиказька організація ВАІ – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://www.bai.org>

Матвийчук Н.И., Бурлачук Н.Ю., Гарбар Ж.В.

Винницький торгово-економічний інститут

Київського національного торгово-економічного університета

РАЗВИТИЕ ИННОВАЦИЙ В СОВРЕМЕННОЙ БАНКОВСКОЙ СФЕРЕ УКРАИНЫ

Аннотация

В статье проведено исследование современных тенденций развития банковских инноваций. Определены особенности инновационного процесса в банках Украины. Проведен анализ зарубежной практики инновационной банковской деятельности. Разработана стратегия развития рынка финансовых услуг в Украине. Проведен анализ проблем банковских инноваций перспектив их развития в Украине.

Ключевые слова: банковские инновации, инновационная деятельность, банковская система, банковские услуги, технологии.

Matviichuk N.M., Burlachuk N.Yu., Harbar Zh.V.

Vinnitsia Trade and Economic Institute

Kyiv National University of Trade and Economics

DEVELOPMENT OF INNOVATION IN MODERN BANKING SECTOR OF UKRAINE

Summary

This article presents the study of modern trends in banking innovation development. The features of the innovation process in banks of Ukraine are determined. The analysis of foreign practice of innovative banking activity is conducted. Strategy for the development of financial services in Ukraine is elaborated. The analysis of the problems of prospects of innovative banking development in Ukraine is carried out.

Keywords: bank innovations, innovative activity, banking system, bank services, technologies.